

Drie Amsterdammers en de Februaristaking

WEES MOEDIG!

“Het word tijd dat ik weer bij jullie kom. Dat zal gerust niet lang meer duren schat (...) en als alles dan weer gauw normaal is en dat er weer voldoende eten te krijgen is, dan kunnen wij nog een gezellige tijd tegemoet gaan lieverd.” Dit schrijft tramconducteur Joop IJisberg op een minuscuul briefje dat hij via zijn wasgoed uit de gevangenis smokkelt. Joop zat gevangen omdat hij op 25 februari 1941 zijn collega's bij de tram had opgeroepen te gaan staken om te protesteren tegen de eerste grote razzia op Joden. Hij zou niet meer thuis komen. Op 19 november 1943 werd hij gefusilleerd.

De Februaristaking – de enige massale protestactie tegen de Jodenvervolging in bezet Europa – had ingrijpende gevolgen voor Joop IJisberg en andere stakers. De tentoonstelling *Wees moedig!* belicht drie aangrijpende persoonlijke verhalen in het tachtigste herdenkingsjaar van de staking. Projectleider Femke Burger vertelt: “Van Joop IJisberg zijn ruim 500 smokkelbriefjes bewaard gebleven. Daaruit komt naar voren hoe hij, zijn vrouw en vier kinderen omgingen met de situatie. Dat is vaak hartverscheurend. Ook Coba Veltman en Willem Kraan, de andere twee stakers die we belichten, zijn zwaar gestraft. Hun gezinnen hebben daar onder geleden en dat heeft invloed gehad op de tweede en derde generatie. Nabestaanden vertellen hun persoonlijke verhalen in een podcast, die we maken met *Het Parool*.”

De tentoonstelling *Wees moedig!* is tevens een proefopstelling voor de nieuwe vaste opstelling die opent in 2022. Femke Burger: “De tentoonstelling wordt, net als straks de nieuwe vaste opstelling, volledig zelfstandig toegankelijk voor mensen met een visuele of auditieve beperking. Dat is een hele uit-

daging. Het verhaal van de staking zelf vertellen we bijvoorbeeld in een audiovisuele presentatie. Die wordt een spannend hoorspel voor blinden. Voor doven is er een video met gebarentolk. Dat allemaal moet zo min mogelijk storend zijn voor bezoekers zonder beperkingen. Het is wikken en wegen. Er bestaat nog geen museum dat zo volledig toegankelijk is, dus we moeten echt het wiel uitvinden. We overleggen veel met adviseurs met beperkingen.”

Bij de herdenking van de Februaristaking wordt vaak aandacht gevraagd voor actuele kwesties. Dat gebeurt ook in de tentoonstelling. Samen met Amnesty International vertelt *Wees Moedig!* het verhaal van de

Iraanse mensenrechtenadvocate Nasrin Sotoudeh. Zij kwam ook op voor anderen en zit nu voor 38 jaar gevangen. “Tijdens de voorbereidingen van de tentoonstelling ging ze in hongerstaking”, vertelt Femke. “Ze is zeer verzwakt en krijgt geen medische zorg. Haar vriendin houdt ons op de hoogte. Het is de vraag of ze zal overleven. Er zijn pijnlijke parallellen tussen toen en nu. Wie zich verzet tegen een dictatoriaal regime heeft geen rechten meer. Schijnbaar onschuldige acties kunnen je je leven kosten. In de tentoonstelling kunnen bezoekers een petitie tekenen of op de foto met de hashtag #FreeNasrin. Wij hopen dat er zo veel aandacht komt voor haar situatie, want dat kan haar helpen.”

Foto van het gezin IJisberg, gemaakt voor vader Joop in de gevangenis.

EXTRA STEUN NODIG

Het Verzetmuseum dankt het vonds, de gemeente Amsterdam, de ministeries van OCW en VWS en andere rijksinstellingen voor de coronasteun. Maar het omzetverlies is veel hoger. Daarom is alle extra steun zeer welkom. Help je het Verzetmuseum door de coronacrisis? Doneer extra.

Scan de QR-code

Mireille (blind) en Li (doof) als eersten op bezoek in het ook voor hen toegankelijk gemaakte *Verzetsmuseum Junior*. Foto's: Nosh Neneh (*Het Parool*)

VERZETSMUSEUM JUNIOR TOEGANKELIJK VOOR KINDEREN MET BEPERKINGEN

Sinds 6 oktober is Verzetsmuseum Junior door gidslijnen, een speciale audiotour, en een videotour met gebarentolk toegankelijk voor kinderen met een beperking. Gefilmd door het NOS Jeugdjournaal bezochten Mireille (blind) en Li (doof) als eerste kinderen het ook voor hen toegankelijke museum. Ze waren enthousiast, zo rapporteerden ook de aanwezige journalisten van *Het Parool* en *Kidsproof Plus*.

Zelfstandig gingen Li en Mireille het museum in, op zoek naar de verhalen van Eva, Jan, Nelly en Henk. Mireille voelde onder andere aan een radio van toen; een bijzondere ervaring. Het Juniormuseum is, vertelt ze "een heftig hoorspel. Ik zat er helemaal in". Li is blij dat hij de verhalen in zijn eigen taal, gebarentaal, kan volgen. "Als ik het allemaal moet lezen is het saai."

Verzetsmuseum Junior is het eerste museum in Nederland dat op deze manier toegankelijk is gemaakt. Projectleider Sandra ter Mijtelen: "Verschillende collega-musea konden niet wachten om te komen kijken. Maar het mooiste zijn natuurlijk de complimenten van de kinderen uit de doelgroep."

De Tweede Wereldoorlog in honderd foto's

SAMENWERKING 75 JAAR VRIJHEID

In het kader van 75 jaar Vrijheid initieerde Platform WO2, waarin de organisaties over de Tweede Wereldoorlog samenwerken, een fototentoonstelling waarvoor het publiek foto's kon aanleveren en selecteren. De tentoonstelling was oorspronkelijk bedoeld voor in het gebouw van de Tweede Kamer. Door corona was exposeren daar niet mogelijk. Zo kwam de tentoonstelling naar het Verzetsmuseum. De opening op film werd verricht door staatssecretaris Paul Blokhuis en Gerdi Verbeet, voorzitter van het Nationaal Comité 4 en 5 mei. De opening is terug te kijken op het YouTube-kanaal van het Verzetsmuseum. Projectleider Erik Somers van het NIOD vertelt: "Het publiek koos in meerderheid voor de harde confrontaties tijdens de oorlog." Achter elk van de honderd foto's schuilt een verhaal. Zo is er de foto uit Markelo in Overijssel uit 1945. Moeder en zoontje Kooymans zitten voor de ingang van hun schuilplaats. Ze zochten dekking in hun duiker toen Duitse soldaten hun huis beschoten. Een jurylid: "Met angstige blik zoekt het kind veiligheid bij z'n moeder, die hem liefdevol vasthoudt."

De Tweede Wereldoorlog in honderd foto's is te zien tot 31 januari.

Nieuw in onze collectie

EEN ONDERDUIKWIEGJE

“Niet prettig voor je rug”, zegt Machteld Posthumus over het lage houten wiegje dat ze onlangs aan het Verzetsmuseum schonk. Zijn verf is afgebladderd, maar het wiegje schommelt nog vredig als je het een duwtje geeft.

Tijdens de oorlog staat het bij Machtelds oudtante Hester van Lennep in huis. Hester zit tot over haar oren in het verzet. Samen met haar vriendin Pauline van Waasdijk smokkelt ze in rugzakken en afvallemmers Joodse kinderen uit de crèche tegenover de Hollandsche Schouwburg. De kinderen verblijven enkele dagen bij hen aan de Keizersgracht voordat ze naar een ander onderduikadres doorreizen. Daarom lenen Hester en Pauline wiegjes van familieleden.

Hester en Pauline redden ruim tachtig kinderen. Een van hen, de drie weken oude Ruth Michaelis, brengt onder de schuilnaam Marijke van Waasdijk de oorlog bij hen door en slaapt in dit wiegje. Het is altijd in de familie gebleven, zegt Posthumus, die er zelf nog in gelegen heeft. “Maar bij jullie is het nu goed op zijn plek.”

Pauline met baby Ruth en links op de achtergrond het wiegje (Archief van Jan en Johan Christiaan van Dijk)

NIEUWS UIT HET MUSEUM

Evenementen via livestream te volgen

Begin maart 2020 begon Ardjuna Candotti in het Verzetsmuseum als programmamaker diversiteit en inclusie. Snel daarna kwam de lockdown. Het museum ging dicht en de medewerkers werkten vanuit huis. Geen ideale start, maar Ardjuna liet zich niet ontmoedigen. Ze organiseerde Het Ronde Tafelgesprek, een programmareeks over actualiteit, diversiteit en verzet tegen onderdrukking.

De eerste editie is als livestream terug te zien op het YouTube-kanaal van het Verzetsmuseum. Deze ging over verzet tegen ongelijkheid in de mode, waarvoor arbeiders in lagelonenlanden worden uitgebuit en waar slanke, witte modellen nog altijd de norm zijn. De succesvolle tentoonstelling *Mode op de bon* werd hiermee afgesloten.

“Het is omschakelen”, legt Ardjuna Candotti uit over de livestream-bijeenkomsten. “Er zijn extra kosten en minder inkomsten – dat is een knelpunt. Maar dankzij livestreamen kun je onbeperkt publiek uitnodigen en nieuwe doelgroepen bereiken.” De tweede en uitverkochte editie van *Het Ronde Tafelgesprek*, getiteld *Cities in Resistance*, moest vanwege de lockdown in november worden verplaatst. De nieuwe datum is op moment van publiceren nog niet bekend.

Uitbreiding met koloniale afdeling vanwege corona aangepast

Het plan om het museum in 2025 uit te breiden met een grote nieuwe afdeling over de Nederlandse koloniën is aangepast. Mede vanwege de coronacrisis werd aankoop van het aangrenzende perceel onhaalbaar. Het nieuwe voornemen is om een ondergrondse verdieping te maken van 300m².

“Het is een goed alternatief”, zegt directeur Liesbeth van der Horst. “De kelder valt ruim binnen de grenzen van ons eigen pand, en monumentenzorg heeft groen licht gegeven.” Toch zit er een nadeel aan, zegt Liesbeth. “De verbouwing zal al moeten plaatsvinden als de vaste opstelling in 2021 voor vernieuwing wordt verwijderd. Daardoor is er weinig tijd voor fondsenwerving. Het is een moeilijke tijd, maar het moet lukken het geld te vinden.”

Liesbeth benadrukt de relevantie van de nieuwe afdeling. “We leven in een tijd van polarisatie”, zegt ze. “Discussies over het koloniale verleden worden vaak gevoerd zonder veel historische kennis. Dat leidt tot vooroordelen, achterhaalde opvattingen en ongenueanceerde beschuldigingen. De beladen geschiedenis van de koloniale onderdrukking en het verzet daartegen is lang onderbelicht gebleven. Het Verzetsmuseum wil een breed publiek straks genuanceerd inzicht geven.”

Archieven Verzetsmuseum ontzuurd

Papier uit de oorlogstijd is vaak van slechte kwaliteit. Het werd doorgaans gemaakt van houtpulp en is daarmee kwetsbaar voor verzuring. Bij dit chemische proces wordt het papier geleidelijk aan bros, totdat het bij de minste aanraking in snippers uiteenvalt. Verzuring kan niet worden teruggedraaid, maar wel gestopt. Dat gebeurt nu bij de particuliere archieven van het Verzetsmuseum, met dank aan subsidie uit het Metamorfoze-programma van de Koninklijke Bibliotheek. Bij Hoogduin Preservation in Delft worden de archieven ondergedompeld in een vloeistof met magnesiumoxide, die het zuur in het papier neutraliseert. De levensduur van het papier wordt zo met een factor drie verlengd.

PORTRET VAN EEN VRIENDIN VAN HET MUSEUM

LEGAAT INEKE VELDERS

Vriend van het museum Ineke Velders is overleden. Haar broer Wim vertelt: "Ineke was geboren in 1938 en had herinneringen aan de Hongerwinter. Onze vader heeft aan het eind van de oorlog in Kamp Amersfoort gevangen gezeten. Via de kerk bracht hij bonnen naar onderduikers". Ineke laat het museum 10.000 euro na, een zeer welkome bijdrage in deze moeilijke tijd. "Ineke was onderwijzeres in hart en nieren", legt Wim uit. "Ze vond het heel belangrijk dat kinderen leren wat er tijdens de oorlog is gebeurd. Daarom wilde ze dat het legaat het liefst wordt besteed aan iets voor Verzetsmuseum Junior."

In de nieuwsbrief stellen we graag een van onze Vrienden voor. Dit keer spreken we Brenda Grobben. Zij is de kleindochter van Februari-staker Joop IJisberg. Joop werd vanwege zijn verzet gefusilleerd. Zijn verhaal wordt belicht in onze aankomende tentoonstelling *Wees Moedig!*. Brenda vertelt ons wat voor invloed haar grootvaders verzet had op haar leven en waarom ze nu Vriend is.

Sinds wanneer bent u Vriend van het museum?

"Sinds ongeveer twee maanden ben ik Vriend."

Waarom bent u Vriend van het museum?

"Ik dacht er al langer aan het museum te steunen. Ik wil helpen mensen eraan te herinneren hoeveel impact een oorlog heeft op de mensen die het meemaakten en op de generaties na hen. Nog steeds gaat men door met vechten, om macht, om geld. Al sinds

mensenheugen is de mens tot vreselijke praktijken in staat en legt men regels op aan anderen."

Wanneer bezoekt u voor het laatst het museum?

"Ik ben er nog niet geweest. Heb nog niet kunnen gaan. Dat wil ik wel graag, want ik heb veel onbeantwoorde vragen."

Waar komt uw belangstelling voor de bezettingstijd vandaan?

"Mijn moeder (Annie Grobben-IJisberg) was door de oorlog getraumatiseerd. Ik vroeg me altijd af waarom mijn moeder zo beschadigd was. Al toen ik zeer jong was confronteerde zij mij met waar de mensen toe in staat zijn en wat ze elkaar aan kunnen doen. Ze was zo enorm alleen in haar verdriet. Later ben ik daar meer van gaan begrijpen. Ik probeer mijn vragen en antwoorden nu te vinden in de smokkelbriefjes die mijn moeders vader en moeder uitwisselden."

WORD VRIEND!

Voor €30 per jaar ben je Vriend(in) van het Verzetsmuseum. Het hele jaar heb je gratis toegang tot het museum. Daarnaast ben je te gast op onze officiële openingen en krijg je korting op lezingen en andere activiteiten. Elk jaar is er een Vriendendag met een speciaal programma.

Vriend worden? Stuur deze bon ingevuld naar Stichting Vrienden van het Verzetsmuseum, Antwoordnummer 9254, 1000 WZ in Amsterdam. Een postzegel is niet nodig.

Door ondertekening van deze bon geef je toestemming aan Stichting Vrienden van het Verzetsmuseum Amsterdam, gevestigd te Amsterdam, met adres: Plantage Kerklaan 61, 1018 CX Amsterdam, Incassant-id: NL21ZZZ412039530000, om doorlopend incasso-opdrachten te sturen naar je bank om een bedrag voor de jaarlijkse vriendenbijdrage te kunnen incasseren, en je bank doorlopend een bedrag van je rekening af te laten schrijven overeenkomstig de opdracht van Stichting Vrienden van het Verzetsmuseum Amsterdam. Ook geef je toestemming om via het opgegeven e-mailadres op de hoogte te worden gehouden van onze activiteiten.

Ik steun de Vrienden jaarlijks met:

- ☐ € 30 (1 vriendenpas)
☐ € 40 (2 vriendenpassen)
☐ ander bedrag, namelijk € _____

Naam _____

Straat en huisnummer _____

Postcode en woonplaats _____

Land _____

Telefoonnummer _____

E-mailadres _____

IBAN _____

Plaats en datum _____

Handtekening _____

**Vul de bon in en
stuur deze op.**

**Of scan de
QR-code met
een telefoon.**

